

Riktlinjer för handläggning av ärenden inom socialnämndens verksamhet för barn och unga

Styrdokument, riktlinje

Beslutsfattare:
Socialnämnden

Dokumentansvarig:
Socialdirektör

Dokumentnamn	Dokumenttyp	Antagen	Senast reviderad	Beslutsinstans
Riktlinjer för handläggning av ärenden inom socialnämndens verksamhet för barn och unga	Riktlinjer	2025-08-28 § Diarienummer: SN 2025–266		Socialnämnden

Dokumentägare	Dokumentansvarig	Framtagen av
Socialförvaltningen	Socialdirektör	Enhetschef för mottagning barn och vuxna och ViNR, enhetschef för utredningsenheten barn och unga, enhetschef för familjehem- och insatsenheten och förvaltningsjurist.

Processtyp	Publicering	Giltig till	Uppföljning	Revidering
Styrande 1.1.2	Fyren och extern webb	Tills vidare.	Minst en gång per mandatperiod. Socialdirektör ansvarar.	Vid behov. Socialdirektör ansvarar.

Dokumentinformation	Dokumentet gäller för
Styrdokument, riktlinjer	Verksamheter inom socialnämnden som handlägger ärenden för barn och unga.

Innehållsförteckning

Inledning	4
Syfte	4
Tillämpliga regler.....	4
Omfattning	4
Avgränsning	4
Förklaringar	4
Riktlinjer	5
Anmälan, ansökan, information på annat sätt.....	5
Utredning	5
Planera insats	7
Verkställa öppenvårdsinsats	7
Följa upp insats	7
Avsluta insats	7
Särskilt avseende ärenden gällande placering utanför egna hemmet	8
Särskilt gällande handläggning av ärenden som gäller unga lagöverträdare	9
Polisanmälan vid misstanke om brott mot barn	11

Inledning

Syfte

Denna riktlinje syftar till att säkerställa rättssäkerhet och likabehandling i socialnämndens verksamhet som rör handläggning av ärenden för barn och unga. Riktlinjerna utgör ett komplement till och ska tillämpas tillsammans med gällande lagar, förordningar och föreskrifter från Socialstyrelsen.

Vägledning för hur arbetet rent konkret ska genomföras ges i rutiner som verksamheten tar fram.

Tillämpliga regler

Socialtjänstlagen (2025:400) - SoL

Barnkonventionen

Socialtjänstförordningen (2025:468) - SoF

Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga – LVU.

Lag (2024:79) om placering av barn i skyddat boende.

Lag (1964:167) om unga lagöverträdare.

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om handläggning av ärenden som rör barn och unga (SOSFS 2014:6).

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem, stödboende och hem för vård eller boende (SOSFS 2012:11).

Socialstyrelsens allmänna råd om handläggning av ärenden som rör unga lagöverträdare (HSLF-FS 2019:30).

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer (HSLF:FS 2022:39).

Omfattning

Riktlinjerna omfattar socialnämndens verksamhet där handläggning av ärenden gällande barn och unga genomförs.

Avgränsning

Riktlinjerna omfattar inte socialnämndens handläggning av ärenden enligt föräldrabalken eller ärenden om adoption.

Riktlinjerna omfattar inte genomförandet av insatser för barn och unga som genomförs inom socialnämndens öppenvårdsenhet, annat än avseende tidpunkt för verkställighet av beslutad insats samt avseende att insatser ska vara i enlighet med Socialstyrelsens rekommendationer och metodstöd.

Förklaringar

Med barn avses varje person under 18 år. Med unga avses personer mellan 18–21.

När något i riktlinjerna anges som att något "som regel" ska genomföras innebär detta att det kan finnas situationer när en bedömning görs att det inte ska ske. Denna bedömning ska alltid dokumenteras i journalen.

Riktlinjer

Anmälan, ansökan, information på annat sätt

Information om hur anmälan kan göras

Socialnämnden ska tillhandahålla lättillgänglig och lättförståelig information om hur en anmälan om oro för att ett barn far illa enligt 19 kap. 1, 2 och 4 §§ SoL kan göras såväl under som efter kontorstid på kommunens webbplats.

Mottagande av anmälan om barn eller unga enligt 14 kap. 2 § SoL

Nämnden ska kontrollera med anmälaren att muntliga uppgifter som har antecknats av nämnden uppfattats korrekt.

Information om möjligheten till återkoppling enligt 19 kap. 6 § SoL

Om anmälan gäller ett barn ska socialnämnden informera anmälaren om möjligheten till återkoppling om huruvida en utredning har inletts, inte har inletts eller redan pågår.

Underrättelse till den som berörs av en utredning enligt 20 kap. 4 § SoL

När den som berörs av en barn- och ungdomsutredning underrättas om att en sådan har inletts ska information ges om

- anledningen till utredningen och
- vad en utredning innebär.

Utredning

Utredning om ett barns behov av skydd eller stöd enligt 14 kap. 2 § och 20 kap. 3–5 §§ SoL

BBIC – Barns behov i centrum

I en utredning om barns behov ska arbetssättet BBIC användas.

Bedömningsstöd

Socialnämnden ska vid införande av bedömningsinstrument för utredning och riskbedömningar följa rekommendationer från Socialstyrelsen.

Utredningens inriktning

En utredning till skydd eller stöd för ett barn ska inriktas på barnets situation och behov samt på hur dess behov tillgodoses.

Vad som ska planeras i utredningen

Socialnämnden ska inleda utredningen med att planera hur den är tänkt att bedrivas. Planeringen ska göras i nära samråd med barnet utifrån dess ålder och mognad samt med barnets vårdnadshavare.

Planeringen ska omfatta

- vad som ska klargöras i utredningen,
- hur samtal och möten ska utformas så att barnet ges goda förutsättningar att framföra sina åsikter,
- när och hur samtal och möten ska äga rum med barnet enskilt eller tillsammans med dess vårdnadshavare eller någon annan,
- när och hur enskilda eller gemensamma samtal ska äga rum med vårdnadshavaren,

- hur ett behov av tolk eller kommunikationsstöd ska tillgodoses,
- om standardiserade bedömningsmetoder ska användas och i så fall vilka,
- vilka referenspersoner och sakkunniga som behöver kontaktas samt syftet med kontakterna, och
- när utredningen beräknas vara slutförd.

Om nya eller ändrade omständigheter uppstår under utredningen, ska nämnden överväga om planeringen behöver ändras.

Planeringen ska dokumenteras i en utredningsplan. Utredningsplanen ska revideras om planen behöver ändras.

Hur utredningen ska genomföras

Socialnämnden ska som regel träffa barnet såväl med som utan vårdnadshavare för att genom samtal och observationer bilda sig en uppfattning om barnets situation. Barnet ska som regel ges möjlighet att uttrycka sin åsikt både genom att svara på frågor och berätta fritt.

När nämnden begär in uppgifter som kan vara av betydelse för utredningen ska som regel preciseras vilken slags uppgift den önskar få del av. uppgifterna har lämnats muntligt, ska nämnden kontrollera med uppgiftslämnaren att uppgifterna som har antecknats av nämnden uppfattats korrekt.

Om nämnden konsulterar sakkunniga för att få hjälp med bedömningen av ett barns behov, ska en sådan begäran göras skriftligt och innehålla specificerade frågor om vad nämnden önskar få belyst eller utrett.

Särskilt gällande utredning av våldsutsatta barn eller barn som bevittnat våld

I ett ärende som gäller ett våldsutsatt barn eller ett barn som bevittnat våld ska socialnämnden, med anledning av våldet, bl.a. utreda

- barnets behov av stöd och hjälp akut, inklusive vård eller boende i ett annat hem än det egna,
- våldets karaktär och omfattning,
- hur barnets nätverk ser ut,
- våldets påverkan på barnet och dess relation till föräldrarna,
- barnets egen uppfattning om våldet, – vardera föräldrarnas uppfattning om våldets konsekvenser för barnet, och
- barnets behov av stöd och hjälp på både kort och lång sikt.

Socialnämnden ska även utreda om någon åtgärd behöver vidtas enligt 11 kap. 1 § första stycket socialtjänstförordningen (2025:468) i fråga om vårdnad, umgänge, förmynderskap eller målsägandebiträde.

Socialnämnden ska som regel begära att få ta del av polisens bedömning av risken för fortsatt våld.

Nämnden ska även som regel överväga om det finns förutsättningar för att delge polisen sin riskbedömning.

Planera insats

Genomförandeplan

Vid beslut om insatser i form av kontaktperson, kontaktfamilj eller särskilt kvalificerad kontaktperson ska uppgifter om hur insatsen ska genomföras dokumenteras i en genomförandeplan som upprättas av nämnden i samråd med den enskilde och uppdragstagaren.

Verkställa öppenvårdsinsats

Ett beslut om insats gäller omgående och kan därmed verkställas direkt. Ett uppstartsmöte för insatsen ska erbjudas den enskilde för genomförande senast inom 10 arbetsdagar från beslut om insats.

De öppna insatser som beviljas till målgruppen inom socialnämndens öppenvård ska vara i enlighet med Socialstyrelsens rekommendationer och metodstöd.

Av dokumentationen ska det som regel framgå om och i så fall vilka åtgärder som i det enskilda fallet har vidtagits av nämnden för att hitta en utförare som svarar mot den enskildes behov och önskemål.

Följa upp insats

Av dokumentationen ska det framgå

- när och på vilket sätt insatsen har följts upp,
- hur den enskilde uppfattar insatsen i förhållande till sina behov och önskemål,
- om nämnden har använt standardiserade bedömningsmetoder som en del i uppföljningen och i så fall vilken eller vilka,
- vilken bedömning nämnden har gjort av om insatsen har genomförts enligt nämndens beslut och gällande författningar,
- vilken bedömning nämnden har gjort av den enskildes situation, och
- om några behov av åtgärder har identifierats genom uppföljningen.

Socialnämnden ska verka för att barnet och dess vårdnadshavare eller den unge är delaktiga vid uppföljningen av en öppen insats som har beviljats enligt 11 kap. 1 § SoL. Uppföljningen ska göras i samråd med den som utför insatsen.

Utgångspunkten för uppföljningen ska vara målen som finns beskrivna i det underlag som ligger till grund för beslutet samt i den individuella planen enligt 10 kap. 8 § SoL eller genomförandeplanen, om sådana finns.

Nämnden ska vid uppföljningen notera om det finns behov av ändrade eller utökade insatser som kan föranleda en ny utredning enligt 14 kap. 2 § SoL.

Om genomförandet av en insats behöver förändras, ska befintliga planer för insatsen revideras. Revideringen ska göras i samråd med barnet och dess vårdnadshavare eller den unge samt med den som utför insatsen.

Avsluta insats

Nämndens bedömning av i vilken utsträckning målet eller målen med insatsen har uppnåtts ska sammanfattas i en slutanteckning som tillförs personakten.

Särskilt avseende ärenden gällande placering utanför egna hemmet

Ekonomiskt bistånd till placerade barn

I socialnämndens riktlinjer för ekonomiskt bistånd finns beskrivning av i vilka situationer placerade barn kan beviljas ekonomiskt bistånd.

Avgifter för föräldrar

När ett barn får vård i ett annat hem än det egna, är föräldrarna enligt 32 kap. 3 § SoL skyldiga att i skälig utsträckning bidra till kommunens kostnader enligt grunder som regeringen föreskriver. Socialnämnden utreder föräldrarnas betalningsförmåga i enlighet med 17 kap. 3 § socialtjänstförordningen och fattar beslut om vilken ersättning föräldrarna ska betala. Socialnämnden kan besluta att helt eller delvis avstå från ett krav på ersättning enligt 33 kap. 6 § SoL.

Information till barnet eller den unge

Barnet eller den unge ska som regel informeras om vilka rättigheter han eller hon har i fråga om att

- vara delaktig i planeringen av vården,
- ta del av journalanteckningar,
- tala enskilt med företrädare för nämnden och
- framföra klagomål och synpunkter till nämnden.

Att planera vården

Genomförandeplanen ska som regel upprättas senast inom tre veckor från att barnet eller den unge placeras.

Planen ska som regel upprättas, följas upp och revideras i nära samarbete med familjehemmet, stödboendet eller hemmet för vård eller boende.

Genomförandeplanen ska i god tid innan vården upphör kompletteras med uppgifter om hur barnet eller den unge ska förberedas för tiden efter att placeringen i familjehem, stödboende eller hem för vård eller boende har avslutats.

Att följa vården

Ett samtal med ett barn eller en ung person ska föras under sådana former att det underlättar för honom eller henne att beskriva sin situation.

Samtalet ska syfta till att få kännedom om huruvida barnet eller den unge upplever att han eller hon

- får vård som är meningsfull,
- har en trygg och utvecklande relation till dem som genomför vården,
- vistas i en säker och stimulerande miljö,
- har kamrater och fritidsaktiviteter,
- har en väl fungerande kontakt med vårdnadshavare och andra närstående,
- får hjälp med skolarbetet,
- trivs i förskolan eller skolan och
- vid behov får tillgång till hälso- och sjukvård och tandvård.

Efter avslutad vård

Socialnämnden ska vid bedömningen av ett barns eller en ung persons behov av stöd och hjälp efter avslutad vård i familjehem, stödboende eller hem för vård eller boende beakta behovet av fortsatt kontakt med hemmet där han eller hon har varit placerad. Barnets eller den unges behov av personligt stöd ska uppmärksammas och tillgodoses.

Om en ung person efter placeringen ska ha ett eget boende, ska nämnden tillgodose hans eller hennes behov av stöd och hjälp med frågor om ekonomi och boendefrågor, studier eller arbete.

Om barnet efter placeringen ska återvända till det egna hemmet, ska nämnden tillgodose vårdnadshavarens behov av stöd i föräldrarollen.

Särskilt gällande handläggning av ärenden som gäller unga lagöverträdare

Utredning om ett barns behov av skydd eller stöd enligt 14 kap. 2 § SoL

Bedöma risk för ogynnsam utveckling

När socialnämnden gör en utredning som avser ett barn eller en ung person som är misstänkt för att ha begått brott, ska den innefatta en bedömning av om barnet eller den unge riskerar att återfalla i brott eller riskerar att utvecklas ogynnsamt i övrigt.

Överväga åtgärd vid häktning

I det fall socialnämnden får information från åklagare eller polis om att ett barn riskerar att häktas, ska den överväga om det som ett alternativ till häktning t.ex. finns förutsättningar för ett omedelbart omhändertagande med stöd av 6 eller 6 a §§ lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga. I det fall rätten har beslutat att häkta barnet, ska nämnden fortlöpande överväga om det finns förutsättningar för ett omhändertagande med stöd av samma lag. Nämnden ska även överväga om barnet har behov av andra åtgärder.

Begära hos åklagare eller polis om utredning enligt 31 § andra stycket LuL

Socialnämndens begäran hos åklagare eller polis om en utredning om brott som avser ett barn som inte har fyllt femton år ska – göras skriftligt, och – innehålla de skäl som ligger till grund för nämndens bedömning att en utredning behövs.

Erbjudande om medling enligt 18 kap. 9 § SoL

Socialnämnden ska fråga det barn eller den unga person som är misstänkt för att ha begått brott om han eller hon samtycker till att bli kontaktad av någon från medlingsverksamheten. Frågan ska ställas om brottet är anmält till Polismyndigheten och barnet eller den unge har erkänt gärningen eller delaktighet i den, om det inte framgår att barnet eller den unge redan har samtyckt till en sådan kontakt.

Yttrande enligt 11 § LuL

Utöver vad som anges i 11 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare ska ett yttrande innehålla uppgifter om

- vilka brottsmisstankar som ligger till grund för det,
- på vilket sätt de åtgärder som socialnämnden föreslår syftar till att motverka att barnet eller den unge utvecklas ogynnsamt,
- vilken inställning barnet eller den unge har till ungdomstjänst, och

- vilken inställning barnet eller den unge har till att bli kontaktad av medlingsverksamheten.

Yttrandet ska vidare innehålla uppgifter om behov av tolk, och i så fall på vilket språk, samt behov av annat kommunikationsstöd. När åklagare eller undersökningsledare begär det eller nämnden finner det nödvändigt att yttrandet innefattar en redogörelse för barnets eller den unges personliga utveckling och levnadsomständigheter i övrigt, ska den t.ex. beskriva hans eller hennes

- familjesituation,
- sociala relationer,
- skolgång och fritid,
- hälsa,
- attityder och värderingar,
- sociala beteende,
- bruk av alkohol eller andra droger, och tidigare kriminalitet.

Yttrandet ska begränsas till att innehålla uppgifter som är tillräckliga, väsentliga och ändamålsenliga i förhållande till vad som kan ha betydelse för dels åklagarens beslut om huruvida åtal ska väckas eller straffvarning ska meddelas, dels för domstolens val av påföljd.

Verkställighet av ungdomstjänst enligt 18 kap. 8 § SoL

Informera om ungdomstjänst

I det fall ett barn eller en ung person har dömts till ungdomstjänst ska socialnämnden informera barnet och dess vårdnadshavare eller den unge om

- vad ungdomstjänst innebär, och
- vikten av att följa de krav som följer av en dom på ungdomstjänst.

Ge möjlighet att framföra önskemål

Socialnämnden ska ge det barn eller den unga person som har dömts till ungdomstjänst möjlighet att framföra önskemål om

- arbetsplats eller typ av arbetsplats, och
- tidpunkt för när ungdomstjänsten ska påbörjas.

Besluta om arbetsplats

Innan socialnämnden fattar beslut om var ungdomstjänsten ska verkställas ska nämnden kontrollera att den tilltänkta arbetsplatsen bl.a. kan ge barnet eller den unge

- meningsfulla arbetsuppgifter, och
- det stöd som behövs för att utföra arbetsuppgifterna.

Nämnden ska tillsammans med barnet eller den unge göra ett besök på den tilltänkta arbetsplatsen. Om barnet eller den unge har föreslagit en arbetsplats, ska nämnden tillmötesgå önskemålet under förutsättning att det är

- till barnets bästa, och
- förenligt med nämndens krav på ungdomstjänstplatser.

Utse handledare

Innan socialnämnden utser en handledare för barnet eller den unge ska nämnden göra en bedömning av om den tilltänkta personen är lämplig för uppdraget. Nämnden ska

- ha samtal med personen,
- träffa personen gemensamt med barnet eller den unge,

- be personen visa upp ett utdrag ur Polismyndighetens belastningsregister, och
- efter samtycke från personen kontakta eventuella referenspersoner.

Upprätta arbetsplan

Utöver vad som anges i 10 kap. 4 § SoF ska en arbetsplan innehålla namn på och kontaktuppgifter till

- handledaren,
- eventuella andra kontaktpersoner på arbetsplatsen, och
- kontaktpersoner inom socialtjänsten.

Av samma paragraf i förordningen framgår det bl.a. att en arbetsplan ska innehålla uppgifter om var arbetet ska utföras samt de övriga villkor som är nödvändiga för verksamheten.

Övriga villkor ska framgå är att barnet eller den unge

- håller överenskomna arbetstider,
- iakttar alkohol- och drogfrihet, och
- anmäler sjukdom eller annan frånvaro på det sätt som socialnämnden har bestämt.

Nämnden ska upprätta arbetsplanen i samförstånd med barnet eller den unge.

Följa upp arbetsplanen

Socialnämnden ska ha regelbunden kontakt med barnet eller den unge och handledaren för att kontrollera att arbetsplanen följs. Nämnden ska fortlöpande dokumentera hur barnet eller den unge sköter ungdomstjänsten.

Underrättelse till Åklagarmyndigheten enligt 15 kap. 5 § SoL

Socialnämnden ska underrätta Åklagarmyndigheten om barnet eller den unge som har dömts till ungdomstjänst eller ungdomsvård

- uteblir från arbetspass vid upprepade tillfällen och utan godtagbara skäl,
- begår brott på arbetsplatsen,
- vägrar att medverka i beslutade insatser utan godtagbara skäl, eller
- inte kan genomföra utdömd ungdomstjänst eller planerade vårdinsatser, helt eller delvis, inom rimlig tid.

Åklagarmyndigheten ska även underrättas, om de beslutade insatserna inte längre står till buds.

Underrättelsen ska vara skriftlig och innehålla de uppgifter som är nödvändiga för att åklagare ska kunna ta ställning till vilka åtgärder som kan vidtas med stöd av 30 b § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare eller 32 kap. 4 § brottsbalken.

Polisanmälan vid misstanke om brott mot barn

Om det finns en misstanke om brott mot ett barn enligt 3, 4 eller 6 kap. brottsbalken eller lagen (1982:316) med förbud mot könsstympning av kvinnor, ska som regel polisanmälan skyndsamt göras, såvida det inte strider mot barnets bästa. Om det är oklart huruvida en polisanmälan ska göras, ska som regel polis eller åklagare konsulteras.